

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

Suomalaisen yrityksen solmimaan kansainväli- seen kauppasopimukseen sovellettava sääntely

Yritysjuridiikan
Kandidutkielma

Laatija:
Olivia Vilhonen

Ohjaaja:
Prof. Reijo Knuutinen

22.4.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Lyhenteet

CISG	Convention on Contracts for the International Sale of Goods
HE	hallituksen esitys eduskunnalle
OK	Oikeudenkäymiskaari (4/1734)
OikTL	laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (228/1929)
IrtKKL	laki kansainvälisluontoiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettavasta laista (387/1964)
KauppL	kauppalaki (355/1987)
KKO	korkein oikeus
KvSopL	laki kansainvälisluonteisiin sopimuksiin sovellettavasta laista (466/1988)
KvSopKuL	laki kansainvälisluonteisiin sopimuksiin sovellettavasta laista annetun lain kumoamisesta (400/1999)

Kandidutkielma

Oppiaine: Laskentatoimen ja rahoituksen KTK-tutkinto-ohjelma, Yritysjuridiikan erikoistumis-suunta

Tekijä: Olivia Vilhonen

Otsikko: Suomalaisen yrityksen solmimaan kansainväliseen kauppasopimukseen sovellettava sääntely

Ohjaajat: Prof. Reijo Knuutinen

Sivumäärä: 30 sivua

Päivämäärä: 22.4.2024

Koska kansainvälisillä kauppasopimuksilla on liittyviä useisiin eri valtioihin, on sopimuksilla liittyviä useisiin eri lainsäädäntöihin ja yleissopimuksiin. Myös EU-lainsäädäntö lisää sääntelyn diversiteettiä. Jotta sopimusosapuoli voi saada varmuuden siitä, että riitatilanteessakin sopimusehdot näyttävät siltä, mitä osapuoli on tarkoittanut, tulisi sopimukseen sovellettavan sääntelyn olla ennakoitavissa. Tässä tutkielmassa tutkitaan sitä, mitä lakia tai yleissopimusta sovelletaan suomalaisen yrityksen tekemään kansainväliseen kauppasopimukseen tavarasta.

Oletuksena on, että sopimusosapuolia on kaksi, ne ovat yrityksiä ja vain toisen niistä liikepaikka on Suomessa. Lisäksi tehdään rajausta siihen, että sopimuksessa on pätevästi Suomen sovittu toimivan oikeuspaikkana.

Ensin kysymykseen tulee lainvalinta. Suomen toimiessa oikeuspaikkana sovelletaan ensisijaisesti IrtKKL:n sääntelyä. Siltä osin kuin IrtKKL ei sovellu, valitaan laki Rooma I -asetuksen mukaan. Sekä IrtKKL:n että Rooma I -asetuksen mukaan lainvalinta voidaan tehdä lakiviitteellä eli sopimusosapuolet ovat sopineet kauppasopimukseen sovellettavasta laista. Laki ja asetus eroavat toisistaan kuitenkin siinä, milloin viittaus on pätevä. IrtKKL:n mukaan lakiviitteen pätevyyden määrittelee laki, johon viittaus on tehty. Rooma I -asetuksen mukaan lakiviite on pätevä, mikäli se on tehty nimellisesti sopimukseen tai hiljainen sopiminen käy selvästi ilmi sopimusehdoista. Jos lakiviittausta ei ole tai se ei ole pätevä, ratkaistaan kauppasopimukseen sovellettava laki IrtKKL:n tai Rooma I -asetuksen muun sääntelyn mukaisesti.

Jos kauppasopimukseen tulee sovellettavaksi Suomen laki eli KauppaL, sovelletaan siihen KauppaL 5§:n mukaan CISG-konventiota. Yleissopimus on laajalti kansainvälisesti ratifioitu sopimus, joka sääntelee kansainvälistä tavaran kauppaa. Siltä osin, kun CISG ei tule sopimukseen sovellettavaksi, sovelletaan KauppaL:ia. Myös muu Suomen kansallinen lainsäädäntö, kuten OikTL täydentää myös CISG-sääntelyn aukkoja, mm. ratkaisten, milloin CISG-sääntelystä poikkeava ehto on pätevä tai pätemätön.

Todennäköisintä CISG-konvention suuren ratifiointimäärän vuoksi on, että sopimukseen tulee sovellettavaksi CISG. Silti ennakoitavuuden näkökulmasta Suomalaisen yrityksen kannalta on tehdä sopimukseen nimellinen viite KauppaL:iin ja nimellisesti sopia CISG-konventio sovellettavaksi. Toinen tutkimuksen tulos on, että IrtKKL tulisi kumota, sillä se vain monimutkaistaa lainvalintatilanteita.

Avainsanat: lainvalinta, kansainvälinen kauppasopimus, sopimusoikeus

SISÄLLYS

Lyhenteet	3
1 Johdanto	7
1.1 Aiheen tausta	7
1.2 Tutkimuskysymys ja -metodi	8
1.3 Tutkielman rakenne	8
2 Yleistä kansainvälisiä sopimussuhteita koskevan sääntelyn valinnasta	9
2.1 Sopimukseen sovellettava laki	9
2.2 Lex fori ja lex causea	9
2.3 Oikeuspaikkasopimuksen ja lakiviitteen määritelmät	10
2.4 Lakiviittauksen pätevyys	10
2.5 Sovinto ja ex officio -periaate	11
2.6 Vieraan valtion lain tunteminen	11
2.7 Lainvalintasääntöjen harmonisointi	12
3 Lainvalintaa koskevan sääntelyn hierarkia	13
4 Kansainvälisluontoiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettava laki	15
4.1 Haagin vuoden 1955 yleissopimus	15
4.2 IrtKKL:n sovellusala	15
4.3 Lakiviitteen pätevyys IrtKKL:n mukaan	16
4.4 Lainvalinta ilman lakiviitettä IrtKKL:n mukaan	16
5 Rooma I -asetus	17
5.1 Rooman yleissopimuksesta Rooma I -asetukseksi	17
5.2 Rooma I -asetuksen sovellusala	17
5.3 Lainvalinta lakiviittaustilanteessa	18
5.4 Lainvalinta ilman lakiviitettä	19
5.5 Erityistilanteet lainvalinnan jälkeen	19

6	Kauppalain ja oikeustoimilain soveltaminen kansainvälisiin kauppasopimuksiin	21
7	CISG-konvention rooli kansainvälisen kauppaoikeuden sääntelyssä	22
7.1	Yleisesti CISG-konventiosta	22
7.2	CISGin sovellusalasta yleisesti	22
7.3	CISGin maantieteellinen sovellusala	22
7.4	CISGin aineellinen sovellusala	23
7.5	Muut rajoitukset CISGin sovellusalassa	25
7.6	Suomen erityispiirteet CISGin sovellusalassa	26
8	Johtopäätökset	27
	Lähteet	29
	Kirjallisuus	29
	Virallis- ja puolivirallislähteet	29
	Muut lähteet	30

1 Johdanto

1.1 Aiheen tausta

Kansainvälinen kauppasopimus on sopimus, jolla on oikeudellisesti merkittävä liittymä useampaan maahan.¹ Liittymiä voivat olla esimerkiksi sopimusosapuolten kansalaisuudet, kotipaikat, heidän liikepaikkojensa sijaintimaat, sopimuksen solmimismaa tai maa, jossa jokin sopimussuorite tehdään.² Kauppasopimuksella voi siis olla liittymiä useaan valtioon, vaikka sopimusosapuolia olisi vain kaksi. Tämä herättää kysymyksen siitä, minkä maan lainsäädäntö tulee sopimukseen sovellettavaksi tai soveltuuko sopimukseen jokin kansainvälinen yleissopimus. Ratkaisu kyseiseen kysymykseen edeltää sopimukseen sovellettavan oikeusnormiston valintaa.

Sovellettavan oikeusnormiston valinta on olennainen, sillä jokaisella maalla on omat kansalliset lainsäädäntönsä koskien kauppasopimuksia. Kansallisten lakien lisäksi on olemassa kansainvälisiä yleissopimuksia sekä EU-sääntelyä. Kansainvälisiä kauppasopimuksia koskeva sääntelyn kirjo on näin ollen laaja. Mielenkiintoinen lisä tähän ovat *false friends* -tilanteet eli tilanteet, joissa kaksi sääntelyn kohtaa näyttävät päällisin puolin samalta, mutta todellisuudessa ne eivät ole täysin yhteneväisiä. Yhtä sopimusta koskeva riitatilanne voi siis saada useita eri ratkaisuja riippuen siitä, minkä maan lainsäädäntöä tai mitä yleissopimusta kauppasopimukseen sovelletaan. Ratkaisut voivat poiketa toisistaan perustavan laatusesti. Sama sopimusehto voi toisen sääntelyn mukaan olla pätevä ja toisen mukaan pätemätön. Kolmannen sääntelyn valossa voi taas olla, että sopimusta ei ole edes syntynyt.

Lisäksi on kiinnitettävä huomioita siihen, että sopimusosapuolet todennäköisesti tuntevat oman valtionsa kauppasopimuksia koskevaa sääntelyä. Toisen sopimusosapuolen valtion sääntely taas on vierasta. Näin ollen sopimusosapuolten käsitys sopimukseen sovellettavasta oikeusnormeista voivat olla toisistaan poikkeavia ja sama sopimusehto näyttäytyä osapuolille erilaisena. On myös mahdollista, että sopimusosapuolet ovat sopimusta tehdessään tarkoittaneet samalla ehdolla eri asiaa. Sopimusosapuolten jaettu käsitys sopimukseen soveltuvista oikeusnormeista luo perustan sellaisen sopimuksen synnylle, jossa osapuolet osaavat ilmaista tahtonsa tavalla, jonka toinen osapuoli tulkitsee samoin.

¹ Liukkonen 2012, s. 1.

² Liukkonen 2012, s. 5.

Lisähaasteensa tuovat vielä sopimukset, jotka ovat laadittuja jollakin kolmannella kielellä, kuten englanniksi. Tällöin piilee mahdollisuus, että sopimusehdoissa käytetyt sanavalinnat eivät käännettäessä vastaa kummallekaan tuttua sääntelyä suoraan. Tämä lisää taas tarvetta tulkinnalle ja sopimusosapuolten välinen väärinymmärrysten riski kasvaa.

1.2 Tutkimuskysymys ja -metodi

Tässä kandidattutkimuksessa perehdytään kansainvälisiin kauppasopimukseen soveltuvan sääntelyn valintaan. Aihetta käsitellään sillä olettamalla, että sopimusosapuolia on kaksi, joista molemmat ovat yrityksiä, ja toinen on suomalainen yritys. Muutoin kauppasopimuksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa aina sopimusta irtaimen tavaran kaupasta ja sopimuksen syntypäivä on vuonna 2024. Tutkimuksessa käsitellään vain kirjoittamishetkellä voimassa olevaa sääntelyä. Lisäksi tehdään oletuksia, että sopimuksessa on sovittu oikeuspaikkana toimivan Suomen tuomioistuin. Välimiesmenettely rajataan tämän tutkielman ulkopuolelle. Tutkimuksessa siis selvitetään, mikä tai mitkä sääntelyt tulevat sovellettavaksi suomalaisen yrityksen tekemään kansainväliseen kauppasopimukseen tavarasta. Tutkimusmetodinä käytetään oikeusdogmatiikkaa eli oikeusnormien tulkintaa ja niiden systematisointia johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielmassa edetään lainvalintasäännösten hierarkian mukaisessa järjestyksessä korkeimman hierarkian omaavasta matalimpaan. Lainvalintasääntelyiden hierarkkista järjestystä avataan luvussa 3 tarkemmin. Ennen tätä, tutkielman toisessa luvussa, käsitellään yleisellä tasolla kansainvälistä sopimusoikeutta sekä siihen kuuluvaa terminologiaa. Neljännessä luvussa käsitellään lainvalintaa lain kansainvälisluontoiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettavasta laista (IrtKKL 387/1964) mukaan ja viidennessä Rooma I -asetuksen mukaan. Kuudennessa luvussa perehdytään Suomen kauppalain soveltamiseen ja seitsemännessä CISG-konvention soveltamiseen. Viimeinen luku on luku 8, jossa vedetään yhteen tutkielman loppupäätelmät.

2 Yleistä kansainvälisiä sopimussuhteita koskevan sääntelyn valinnasta

2.1 Sopimukseen sovellettava laki

Kansainvälisten sopimussuhteiden kohdalla on selvitettävä, mikä laki tulee sopimukseen sovellettavaksi.³ Sopimuksesta syntyneeseen riita-asiaan sovellettava laki voi tulla valituksi kahdella tapaa: sopimuksessa olevan lakiviitteen perusteella tai tuomioistuimen päätöksellä.⁴ Lakiviite tarkoittaa, että sopimusosapuolet ovat keskenään sopineet sopimukseen sovellettavasta laista.⁵ Jos lakiviitettä ei ole tai se ei ole sovellettavan sääntelyn mukaisesti pätevä, on tuomioistuinlain lainvalintasäännösten mukaan suoritettava lainvalinta.⁶ Lainvalinta suoritetaan tuomioistuinvallion kansainvälisen yksityisoikeuden lainvalintasääntöjen mukaisesti tuomioistuimessa.⁷

2.2 *Lex fori* ja *lex causea*

Sopimuksen lainvalintaa tehdessä tärkeät termit tuntee ovat *Lex fori* ja *lex causea*. *Lex fori* tarkoittaa tuomioistuinvallion lakia, jota soveltaan tehdään lainvalinta. *Lex causea* puolestaan tarkoittaa lainsäädäntöä, joka tulee sovellettavaksi itse aineelliseen oikeuskysymykseen. *Lex forin* mukaisesti itse sopimusta koskeva kysymyskin voi tulla ratkaistavaksi *lex foria* soveltaan. Tällöin siis *lex fori* toimii myös *lex causeana*.⁸

Lex forin lainvalintasäännöt ovat osa *Lex forin* kansainvälisen yksityisoikeuden alaa.⁹ Liukkusen mukaan tähän alaan kuuluvat lainvalintasääntöjen lisäksi tuomioistuimen toimivallasta päättäminen kansainvälisissä tilanteissa sekä tuomioiden tunnustaminen ja toimeenpano sekä viranomaisyhteistyö rajat ylittävissä tilanteissa. Tämä tarkoittaa, että vaikka *lex causeaa* sovelletaan sopimuksen aineelliseen riitakysymykseen, tulee *lex fori* sovellettavaksi esimerkiksi menettelykysymyksiin tuomioistuimessa. *Lex causea* soveltuu hyvin rajatusti vain sopimuksen aineellisen riitakysymykseen.

³ Liukkunen 2012, s. 1.

⁴ Liukkunen 2012, s. 3.

⁵ Liukkunen 2012, s. 82.

⁶ Liukkunen 2012, s. 3.

⁷ Liukkunen 2012, s. 1.

⁸ Klami – Kuisma 2000, s. 18.

⁹ Liukkunen 2012, s. 2.

2.3 Oikeuspaikkasopimuksen ja lakiviitteen määritelmät

Sopimusosapuolet voivat keskenään sopia oikeuspaikasta ja sopimukseen sovellettavasta laista. Oikeuspaikasta sopiessaan sopimusosapuolet sopivat, minkä valtion tuomioistuimessa mahdolliset oikeuskysymykset ratkaistaan. Sovellettavasta laista sopiessaan he sopivat, mitä lakia sopimukseen tulee soveltaa. Tätä oikeuspaikan yhdessä päättämistä kutsutaan *prorogaatiosopimukseksi* eli oikeuspaikkasopimukseksi ja sovellettavan lain määrittämistä lakiviitteeksi.¹⁰

On huomioitava, että lakiviittauksen voi tehdä vain valtion lakiin.¹¹ Yleissopimukset tai EU-oikeus eivät ole valtioiden lakeja, eikä niihin näin ollen voi lakiviittausta tehdä. Lakiviittauksen sijaan esimerkiksi CISG-yleissopimuksen soveltamisesta sopimusosapuolet voivat sopia CISG 6 artiklan mukaisesti. Se, onko sopimus konvention soveltamisesta pätevä, tulee ratkaista sen lain mukaan, joka olisi muutoin tullut sopimukseen sovellettavaksi.¹²

Lakiviite voi olla myös osittainen eli jokin valittu laki soveltuu koko sopimuksen sijaan vain johonkin sopimuksen osaan.¹³ Kummassakin lakiviittaustilanteessa on muistettava kyseen olevan sopimuksen aineellisiin kysymyksiin soveltuvasta laista, *lex causeasta*. Oikeuspaikkasopimus taas määrittää, minkä valtion lainsäädäntö toimii *lex forina*. Käytännössä oikeuspaikkasopimuksella valitaan *lex forina* toimiva lainsäädäntö ja lakiviitteellä valitaan *lex causena* toimiva laki.

2.4 Lakiviittauksen pätevyys

Suomalaisessa sääntelyssä sopimusoikeuden klassisiin keskeisiin periaatteisiin kuuluvat sopimusvapaus ja sopimussitovuus.¹⁴ Sopimusvapaus tarkoittaa sitä, että sopimusosapuolilla on sisältövapaus eli vapaus päättää, millaisia ehtoja sopimus sisältää. Sopimussitovuus taas tarkoittaa, että sopimukset sitovat. Pääsääntöisesti sopimussitovuus ei ole voimassa, jos sopimusta ei ole solmittu sopimusvapauden periaatteiden mukaisesti.¹⁵ Sopimusvapaus ja sopimussitovuus toimivat näin läheisessä yhteydessä. Tämän nojalla voidaan todeta lähtökohtana toimivan, että sovinto lakiviitteestä tai oikeuspaikasta on pätevä. Tämän on laajemmin todettu toimivan vah-

¹⁰ Liukkunen 2012, s. 72

¹¹ Liukkunen 2012, s.82.

¹² Liukkunen 2012, s. 86.

¹³ Liukkunen 2012, s. 82.

¹⁴ Saarnilehto – Annola 2018, s. 17.

¹⁵ Sopimusvapauteen kuuluvat sisältövapauden lisäksi mm. päätävävapaus (vapaus päättää tekeekö sopimuksen vai ei), valintavapaus (vapaus valita sopimuskumppani) sekä muotovapaus (vapaus valita, minkä muotoisena sopimus tehdään). Ks. Saarnilehto – Annola 2018, s. 17–19.

vana pääsääntönä länsimaisessa sopimuksia koskevassa sääntelyssä.¹⁶ Vaikka tämä on yleinen pääsääntö, määrittelee lakiviittauksen pätevyyden tai pätemättömyyden *lex forin* sääntely.¹⁷

2.5 Sovinto ja *ex officio* -periaate

Vieraan lain soveltamiseen voidaan päätyä joko sopimusosapuolten vaatimuksesta tai *ex officio* -periaatteen seurauksena.¹⁸ Sopimusosapuolten vaatimuksella tarkoitetaan, että sopimusosapuolilla on sovinto sovellettavasta laista.¹⁹ Käytännössä kyseessä on siis lakiviite.

Ex officio tarkoittaa viran puolesta tapahtuvaa lainvalintaa eli lainvalintatilanteeseen päädytään tuomioistuimen toimesta.²⁰ *Ex officio* -opin mukaan tuomioistuimen on sovellettava vieraan main lainsäädäntöä, mikäli kyseisen maan laki tulisi lainvalintasäännösten nojalla sovellettavaksi.²¹ *Ex officio* -periaatteella vieraan lain soveltaminen tarkoittaa käytännössä, että sopimusosapuolten tahdonilmaisulla ei ole painoarvoa.

Eri valtioissa on omat käsityksensä siitä, milloin vieraan maan lakia sovelletaan sopimukseen viran puolesta. Samalla vaihtelee käsitys siitä, milloin sopimusosapuolten vaatimus lainvalinnasta on pätevä. Tämä johtuu siitä, että jokaisella valtiolla on omat kansainväliset yksityisoikeuden periaatteensa.²²

2.6 Vieraan valtion lain tunteminen

Ex officio -opista seuraa, että tuomioistuimen on otettava selvää vieraan maan lainsäädännöstä, jotta se voi soveltaa sen lakia *lex causeana*.²³ Vieraan maan lakia on sovellettava Suomenkin tuomioistuimessa kyseisen lain tarkoituksen mukaisesti. Tätä varten *lex causea* on tunnettava riittävän hyvin. Korkein oikeus on katsonut päätöksessään tapauksesta KKO 1999:98, että vieraan valtion oikeus on tunnettava sanatarkasti, jotta ratkaisu voidaan antaa.

Se, kenen on otettava selkoa vieraan valtion lainsäädännöstä, selviää Suomessa oikeudenkäymiskaaren (OK 732/2015) sääntelystä. OK 17:4 määrittelee, kenellä on velvollisuus ottaa selvää

¹⁶ Juntunen 2012, s. 5.

¹⁷ Liukkunen 2012, s. 86.

¹⁸ Liukkunen 2012, s. 13.

¹⁹ Liukkunen 2012, s. 14.

²⁰ Klami – Kuisma 2000, s. 189.

²¹ Klami – Kuisma 200, s. 189–190.

²² Liukkunen 2012, s. 14.

²³ Klami – Kuisma 2000, s. 189.

vieraan maan lainsäädännöstä, mikäli Suomen tuomioistuin ei tunne lain sisältöä tarpeeksi tarkasti. Pykälän mukaan tuomioistuin kehottaa ensisijaisesti asianomaista tekemään selvityksen. Erikseen OK:n sääntelemissä tilanteissa on mahdollista, että oikeus tekee selvitystä vieraasta laista. Jos vieraasta laista ei saada selvitystä, eikä Suomen lain soveltaminen aiheuta vahinkoa rikosasiasta vastaavalle, sovelletaan pykälän mukaan sopimukseen kuitenkin Suomen lakia. EU-alueella selvitystyötä on pyritty helpottamaan perustamalla Euroopan oikeudellinen verkosto.²⁴

2.7 Lainvalintasääntöjen harmonisointi

Jokaisella valtiolla ovat omat kansainvälisen yksityisoikeuden sääntelynsä.²⁵ Tämän vuoksi kansainvälisen yksityisoikeuden sääntelyiden diversiteetti on laaja. Edes Euroopan Unionin alueella ei lainvalintatilanteita koskeva harmonisointi ole täydellistä jäsenvaltioiden välillä.²⁶ Kansainvälistä harmonisointia on pyritty toteuttamaan Haagin vuoden 1955 yleissopimuksella sekä Rooma I -asetuksella.

Haagin vuoden 1955 yleissopimus epäonnistui harmonisointitavoitteensa saavuttamisessa, sillä yleissopimuksen ottivat käyttöönsä vain 8 EU:n jäsenvaltiota.²⁷ Lopputulemana Haagin vuoden 1955 yleissopimus siis vain monimutkaisti lainvalintatilanteita jäsenvaltioiden välillä. Rooma I -asetus sen sijaan on onnistunut harmonisoimaan lainvalintasääntöjä EU-jäsenvaltioissa. Asetus pätee sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa²⁸ ja se on ohjannut jäsenvaltioiden kansallisia lainvalintasääntelyitä löyhemmiksi.²⁹

²⁴ 2001/470/EY.

²⁵ Klami – Kuisma 2000, s. 17.

²⁶ Liukkunen 2012, s. 3.

²⁷ Liukkunen 2012, s. 116.

²⁸ Liukkunen 2012, s. 51.

²⁹ Liukkunen 2012, s. 24.

3 Lainvalintaa koskevan sääntelyn hierarkia

Suomessa lainvalintaa koskeva sääntely voidaan kansainvälisten tavaraa koskevien kauppasopimuksien osalta luokitella kansainvälisiin yleissopimuksiin ja EU-oikeuteen.³⁰ Kansainvälisillä yleissopimuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Haagin vuoden 1955 yleissopimusta, jonka pohjalta on pohjoismaisessa yhteistyössä valmisteltu laki kansainvälisluontoisten irtainten esineiden kauppaan sovellettavasta laista (IrtKKL 397/1964).³¹ EU-oikeudessa kansainvälisiä sopimuksia koskien olennainen asetus on Rooma I -asetus.

IrtKKL on Suomen lainsäädäntöön ratifioitu yleissopimus.³² Aikaisemmin Suomessa on lisäksi ollut kansallinen laki kansainvälisluontoisiin sopimuksiin sovellettavasta laista (KvSopL 466/1988), mutta se on kumottu lailla kansainvälisluonteisiin sopimuksiin sovellettavasta laista annetun lain kumoamisesta (KvSopKuL:lla 400/1999). Syy lain kumoamisen taustalla oli Rooman yleissopimuksen allekirjoittaminen.³³

Lainvalintasääntelyiden välinen hierarkia on määriteltävä, sillä sääntelyiden välillä esiintyy ristiriitoja. On selvitettävä, ratkaistaanko kansainväliseen tavaran kauppasopimukseen sovellettavan lain valinta IrtKKL:n vai Rooma I -asetuksen mukaisesti.

Lähtökohtaisesti EU-asetusten hierarkkinen asema on lainvalintanormien joukossa selkeä. EU-asetusten välitön sovellettavuus³⁴ edellyttää, että EU-asetukset saavat etusijan suhteessa kansalliseen lainsäädäntöön.³⁵ Jos jäsenvaltiot voisivat säätää asetuksesta poikkeavia oikeusnormeja, eivät asetukset olisi käytännössä välittömästi sovellettavia. Tässä kohtaa kansainvälisten yleissopimusten ja EU-oikeuden välisen hierarkian määrittelyssä on tosin järkevää tutkailla suoraan Rooma I -asetuksen artiklaa 25(1):

Tämä asetus ei vaikuta sellaisten kansainvälisten yleissopimusten soveltamiseen, joiden osapuolina on tätä asetusta annettaessa yksi tai useampi jäsenvaltio ja joilla säännelään sopimusvelvoitteisiin liittyvää lainvalintaa.

³⁰ Ks. saman tapainen luokittelu: Savela 2003, s. 5.

³¹ Klami – Kuisma 2000, s. 125.

³² Klami – Kuisma 2000, s. 123.

³³ HE 103/1998 vp, s.1.

³⁴ EU-asetusten välitön sovellettavuus tarkoittaa, että asetukset tulevat sovellettavaksi kansallisissa tuomioistuimissa oikeudellisesti täydellisinä normeina. Ks. Joutsamo – Aalto – Kaila – Maunu 2000, s. 68.

³⁵ Joutsamo – Aalto – Kaila – Maunu 2000, s. 68.

Haagin vuoden 1955 yleissopimus sopii kyseisen artiklan ehtoihin, joten sen pohjalta laadittu IrtKKL saa etusijan Rooma I -asetukseen nähden. Tämä tarkoittaa, että lainvalinta Suomen tuomioistuimessa suoritetaan ensisijaisesti IrtKKL:n mukaisesti ja vasta niiltä osin Rooma I -asetuksen mukaisesti, kun IrtKKL ei sovellu.

4 Kansainvälisluontoiseen irtainten esineiden kauppaan sovellettava laki

4.1 Haagin vuoden 1955 yleissopimus

Haagin kansainvälisen yksityisoikeuden konferenssi valmisti yleissopimuksen vuonna 1955.³⁶ Suomi ratifioi sopimuksen muiden Pohjoismaiden kanssa tehdyn lainvalmistelutyön päätöksenä ja Suomessa annettiin laki kansainvälisluontoisten irtainten esineiden kauppaan sovellettavasta laista (IrtKKL 387/1964).³⁷ Suomen tuomioistuimessa ei siis sovelleta Haagin vuoden 1955 yleissopimusta, vaan siihen perustuvaa lakia lainvalintasäännöistä, IrtKKL:ia.³⁸

Haagin vuoden 1955 konventio on muokattu pohjoismaiseen lainkirjoitustardition edellyttämään muotoon IrtKKL:si.³⁹ Tämä näkyy konvention ja lain välillä niin, että niiden ilmaisuasu voi olla eri, mutta sisältö on sama. Esimerkiksi Haagin vuoden 1955 konventiota sovelletaan universaalisti eli toisen EU:n jäsenvaltion kanssa tehtyyn kauppasopimukseen, vaikka tämä ei olisi konventioon liittynyt.⁴⁰ Tämä on taas IrtKKL 1§:ssä muotoiltu seuraavasti: *Tätä lakia sovelletaan kansainvälisluontoiseen irtainten esineiden kauppaan.*

4.2 IrtKKL:n sovellusala

IrtKKL 1§:n mukaan *lakia sovelletaan kansainvälisluonteiseen irtainten esineiden kauppaan pois-sulkien rekisteröidyn aluksen tai ilma-aluksen sekä arvopaperien kaupan, elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välisen kaupan sekä kaupan, joka perustuu oikeusviranomaisen toimenpiteeseen tai aiheutuu ulosmittauksesta.* Olennaista on huomata, että rekisteröidyt alukset ja ilma-alukset rajautuvat sovellusalan ulkopuolelle. Näiltä osin voi sovellettavaksi tulla Rooma I -asetus.

IrtKKL soveltuu IrtKKL 1§:n 2. mom:n mukaan siinä tapauksessa *valmistamista tarkoittavaan sopimukseen, kun sen, joka on toimitusvelvollinen, tulee hankkia valmistamista varten raaka-aineet.* Laki ei siis sovellu palvelun tai työn kauppaan, mutta sopimussuorituksen suorittaminen saattaa edellyttää sopimusosapuolelta työtä tai palvelun tekemistä.

³⁶ Liukkunen 2012, s. 116.

³⁷ Klami – Kuisma 2000, s. 123.

³⁸ Klami – Kuisma 2000, s. 125.

³⁹ Klami – Kuisma 2000, s. 125.

⁴⁰ Liukkunen 2012, s. 116.

IrtKKL 2§:n perusteella laki ei tule sovellettavaksi sopimuskumppanien oikeustoimikelpoisuutta, sopimuksen muotoa koskeviin kysymyksiin, eikä sitä sovelleta muiden kuin sopimuksen osapuolia koskeviin seikkoihin. Sopimuksen muotoon sovellettava laki valitaan siis Rooma I -asetuksen mukaan.⁴¹

IrtKKL 6§:n perusteella ei sovellettavaksi saa ottaa ulkomaisesta lainsäädännöstä määräystä, joka on vastoin Suomen oikeusjärjestyksen perusteita. Kyseessä on *ordre public* -periaate.

4.3 Lakiviitteen pätevyys IrtKKL:n mukaan

Sopimusosapuolet saavat IrtKKL 3§:n mukaan tehdä kauppasopimukseen lakiviitteen. Lakiviite voi olla myös hiljainen, jos se käy sopimuksesta selvästi ilmi. Määritelmä ei ole kovin tarkka, mutta IrtKKL 3§:n 2 mom:n mukaan viittauksen pätevyys tulee ratkaista sen lain mukaan, johon viittaus on tehty.

4.4 Lainvalinta ilman lakiviitettä IrtKKL:n mukaan

IrtKKL 4§ sääntelee lainvalintaa tilanteessa, jossa lakiviitettä ei ole tehty tai tehty lakiviite ei ole pätevä. Pykälän mukaan ratkaiseva ajan hetki lainvalinnassa on hetki, jolloin myyjä vastaanotti tilauksen. Lähtökohtana on, että *lex causeana* sovelletaan sen maan lakia, jossa myyjällä oli kotipaikka tilauksen vastaanoton hetkellä. Jos tilauksen on myyjän sijaan vastaanottanut hänen liikelaitoksensa, toimii *lex causeana* sen maan laki, jossa liikelaitos sijaitsee. Ostajan kotipaikan tai tämän omistaman liikelaitoksen sijaintimaan laki tulee sovellettavaksi, jos myyjä tai hänen edustajansa vastaanotti tilauksen kyseisessä maassa. Käytännössä sopimusneuvottelut vastaavat tätä tilannetta.

⁴¹ Liukkunen 2012, s. 120.

5 Rooma I -asetus

5.1 Rooman yleissopimuksesta Rooma I -asetukseksi

Rooman yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan vuonna 1991.⁴² Yleissopimus on EU-jäsenvaltioiden tekemä suljettu sopimus⁴³ sopimusvelvoitteisiin koskevan lain valinnasta.⁴⁴ Yleissopimus ei ole osa EU-lainsäädäntöä. Silti yleissopimuksen taustalla oli pyrkimys harmonisoida lainvalintatilanteita.⁴⁵ Tämä aikaansai trendin, jossa jäsenvaltioiden kansallisiin lainsäädäntöihin jätettiin enemmän liikkumatilaa lainvalinnalle.⁴⁶

Suomessa Rooman yleissopimusta koskeva liittymissopimus saatettiin voimaan lailla Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan ensimmäiseen ja toiseen pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (398/1999). Sitten vuonna 2009 Rooman yleissopimus muotoiltiin Rooma I -asetukseksi, joka tuli sellaisenaan voimaan kaikkiin EU-jäsen valtioihin.⁴⁷

5.2 Rooma I -asetuksen sovellusala

Rooma I -asetuksen 2 artiklan mukaan asetusta sovelletaan universaalisti eli sitä sovelletaan riippumatta siitä, onko se jonkin jäsenvaltion laki. Asetuksen 1(1) artiklan mukaan *asetusta sovelletaan määrättäessä sopimusvelvoitteisiin soveltavaa lakia siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Sovellusalaan on erikseen tehty tiettyjä rajoituksia. Artikla 1(1) rajaa vero-, tulli- sekä hallintoasiat ulkopuolelleen. Artiklan 1(2) rajoituksista tutkielman kannalta olennaisia rajoituksia ovat välityssopimuksien, oikeuspaikkaa koskevien sopimuksien sekä sopimuksen tekoa edeltäneistä neuvotteluista johtuvien velvoitteiden pois rajaaminen. Myös todistelua ja menettelyä koskevat kysymykset kuuluvat Rooma I -asetuksen sovellusalan ulkopuolelle artiklan 1(3) nojalla.*

Asetuksen artiklassa 12 (1) säädetään seuraavaa:

Tämän asetuksen nojalla sopimukseen sovellettavan lain mukaan säännellään erityisesti a) sopimuksen tulkintaa;

⁴² Liukkunen 2002, s. 151.

⁴³ Vain EU:n jäsenvaltiot voivat liittyä sopimukseen. Liukkunen 2012, s. 51.

⁴⁴ Liukkunen 2012, s. 50–51.

⁴⁵ Giuliano – Lagarde -report, s. 5.

⁴⁶ Liukkunen 2012, s. 24.

⁴⁷ Liukkunen 2012, s. 51

- b) sopimusvelvoitteiden suorittamista;*
- c) tuomioistuimelle sen menettelysäännösten mukaisen toimivallan rajoissa sopimusvelvoitteiden täydellisen tai osittaisen rikkomisen seurauksia, mukaan lukien vahingon arviointi siltä osin kuin siitä on säännöksiä;*
- d) erilaisia velvoitteiden raukeamisen muotoja, kuten vanhentumista ja määräajan päättymiseen perustuvia oikeudenmenetyksiä;*
- e) sopimuksen pätemättömyyden seurauksia.*

Tämä siis määrittelee *lex causean* sovellusalan.

5.3 Lainvalinta lakiviittaustilanteessa

Asetuksen artikla 3 (1) mukaan:

Sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jonka osapuolet ovat sopineet. Valinta (lakiviittaus) on tehtävä nimenomaisesti tai sen on käytävä selvästi ilmi sopimusehdoista tai tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Osapuolet voivat määrätä valitsemansa lain sovellettavaksi koko sopimukseen tai vain osaan siitä.

Asetuksen lähtökohtana on siis, että sopimukseen sovelletaan lakiviittauksen mukaista lakia. Ehtona on, että lakiviite on nimenomaisesti tehty tai, että hiljainen sopiminen käy selvästi ilmi sopimusehdoista.

Artiklan 3(2) mukaan sopimusosapuolet voivat muuttaa milloin tahansa sopimukseen sovellettavaksi tulevaa lakia, oli kyseessä lainvalintasäännöillä valittu laki tai lakiviittauksen perusteella valittu laki. Vaihdon voi tehdä joko asetuksen mukaisella lakiviitteellä tai muiden asetuksen säännösten nojalla. Käytännössä siis jälkimmäinen tarkoittaa asetuksen mukaista lainvalintaa tuomioistuimessa. Ehtona artiklassa 3(3) on, ettei sopimus muutu asetuksen mukaan muodoltaan pätemättömäksi ja ettei se heikennä mahdollisten kolmansien osapuolien oikeuksia.

Artiklan 3 kohdissa 3 ja 4 on sääntelyä, jolla koitetaan estää pakottavan lainsäädännön kiertämistä. Näillä artiklan kohdilla estettävää tietyn lainsäädännön tai sen osien kiertämistä ja toisen suosimista kutsutaan *Forum shoppingiksi*.⁴⁸

Artikla 3(3) tarkastelee lakiviittauksen ajankohtana olleita liittymiä ja sen mukaan niiden lakia voidaan soveltaa lakiviitteen osoittaman lain sijaan sellaisissa kohdissa, joista ei voi sopimuksella

⁴⁸ Liukkunen 2012, s. 8.

toisin sopia. Käytännössä siis sopimuksen liittyessä lakiviitteen tekohetkellä toiseen valtioon, eivät sopimusosapuolet voi kiertää sen maan pakottavaa lainsäädäntöä lakiviitteellä.

Artiklassa 3(4) tarkasteluhetkenä on jälleen viitteen tekohetki ja tarkastelun kohteena silloiset sopimuksen liittymävaltiot. Jos liittymävaltio tai liittymävaltiot ovat olleet EU-jäsenvaltioita ja tuomioistuINVALTIO on jäsenvaltio, mutta lakiviitteen mukaisesti sopimukseen sovelletaan ei EU-jäsenvaltion lakia, ei lakiviite ole pätevä välttämättä kaikilta osin. Sopimukseen tulee tällöin soveltaa tuomioistuINVALTION lainsäädäntöä sellaisten seikkojen kohdalla, jotka ovat pakottavaa EU-sääntelyä. Tällöin EU-sääntelyn pakottavat säännökset soveltuvat siten, kuin ne on toimeenpantu tuomioistuINVALTIOSsa.

5.4 Lainvalinta ilman lakiviitettä

Lakiviittauksen puuttuessa kauppasopimukseen sovellettava laki määräytyy Artiklan 4 mukaan. Irtaimen tavaran kauppasopimusten osalta on artiklasta 4(1) olennaista vain alakohdat a ja b, joiden mukaan:

- a) *irtaimen tavaran kauppasopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jossa myyjän asuinpaikka on.*
- b) *palvelun suorittamista koskevaan sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jossa palvelun suorittajan asuinpaikka on;*

Tilanteessa, jossa kauppasopimukseen kuuluu sekä palvelua, että irtaimen kauppaa on sovellettava asetuksen artiklaa 4(2):

Jos sopimus ei kuulu 1 kohdan piiriin tai jos sopimuksen osiot kuuluisivat useamman kuin yhden 1 kohdan a-h alakohdan piiriin, sopimukseen sovelletaan sen maan lakia, jossa on sen osapuolen asuinpaikka, joka vastaa sopimuksen luonteenomaisesta suorituksesta.

5.5 Eriyistilanteet lainvalinnan jälkeen

Artiklassa 9 avataan kansainvälisesti pakottavia säännöksiä. Artiklan 9(1) mukaan kansallisesti pakottavalla säännöksellä tarkoitetaan säännöstä, joka tulee tuomioistuINVALTION mukaan sovellettavaksi riippumatta siitä, mikä laki muutoin toimii *lex causeana*. Artikla 9(2) mukaan Rooma I -asetuksen säännökset ovat alisteisia näille tuomiosituINVALTION kansainvälisesti pakottaville säännöksille. Artikla 9(3) mukaan myös sen valtion kansainvälisesti pakottava lainsäädäntö voidaan ottaa huomioon, jossa sopimusveloitteita täytetään. Tämä pätee siinä tapauksessa, että kyseisen lain mukaan sopimuksen täyttäminen olisi lain vastaista.

Muutoin artiklan 20 mukaisesti sopimukseen sovelletaan kaikkia niitä säännöksiä, mitä Rooma I -asetuksen mukaan valittuun lainsäädäntöön kuuluu, poissulkien kansainvälisen yksityisoikeuden säännöt. Lisäksi artiklan 21 mukaan vallitsee *ordre public*- sääntö, jonka mukaan asetuksen lainvalinnasta voidaan poiketa vain, mikäli sen soveltaminen olisi *selvästi vastoin tuomioistuinvaltion oikeusjärjestyksen perusteita*.

6 Kauppalain ja oikeustoimilain soveltaminen kansainvälisiin kauppasopimuksiin

Jos IrtKKL:n tai Rooma I -asetuksen mukaan lainvalinta kohdistuu Suomen lakiin, sovelletaan kauppasopimukseen lähtökohtaisesti Suomen kauppalakia (KauppaL 355/1987) ja lakia varallisuus oikeudellisista oikeustoimista (OikTL 228/1929). KauppaL sääntelee 1§:n mukaan irtaimen kauppaa ja joissain olosuhteissa irtaimen vaihtokauppaa. OikTL sisältää sääntelyä varallisuus oikeudellisten sopimusten tekemisestä, valtuutuksesta varallisuus oikeudellisiin oikeustoimiin sekä niitä koskevien oikeustoimien pätemättömyydestä. Voidaan ajatella, että sopimuksessa on kyse vähintään kahden oikeustoimen suorittamisesta sopimisesta. Koska OikTL sääntelee oikeustoimia, sääntelee se näin sopimuksia.⁴⁹ Käytännössä kauppasopimukseen sovelletaan kaupan osalta KauppaL:ia, mutta mm. pätevyyskysymyksiä ratkaistaan OikTL:n mukaisesti.

Olennaista kansainvälisten kauppasopimusten osalta on KauppaL 5§, jonka mukaan:

Eräistä kansainvälisistä kaupoista säädetään erikseen.

Tästä pykälästä seuraa, että Suomalaisen yrityksen tekemään kansainväliseen tavarankauppasopimukseen sovelletaan CISG-konventiota. Samalla on otettava huomioon, että konventiota sovelletaan vain sen sovellusalan puitteissa. CISG-konvention sovellusalan ylittävissä tilanteissa soveltuu jälleen KauppaL.⁵⁰

⁴⁹ Saarnilehto – Annola 2018, s. 7–9.

⁵⁰ Sandvik – Sisula-tulokas 2013, s. 42.

7 CISG-konvention rooli kansainvälisen kauppaoikeuden sääntelyssä

7.1 Yleisesti CISG-konventiosta

CISG-konventio on Yhdistyneiden Kansakuntien Wienissä vuonna 1980 luoma yleissopimus, jonka tehtävä on harmonisoida kansainvälistä kauppaoikeutta.⁵¹ Marraskuussa 2023 CISG-konvention oli ratifioinut 97 maata.⁵² Ratifiointien lukumäärä on suuri, mikä antaa yleissopimukselle merkittävän painoarvon kansainvälisen kaupan sääntelyssä. Tämän lisäksi CISG-konventio on vaikuttanut kauppasopimuksia koskevaan sääntelyyn aiheuttamalla uudistuksia muihin sopimuksiin ja lainsäädäntöihin. Se aiheutti uudistuksen muun muassa Haagin vuoden 1955 yleissopimukseen eli vuoden 1986 yleissopimuksen.⁵³ Liukkusen mukaan uuden sopimuksen sääntely oli kuitenkin niin jäykkää, ettei yksikään maa ratifioinut vuoden 1986 yleissopimusta. Lisäksi tällä hetkellä voimassa olevat pohjoismaiset kauppalaat ovat saaneet vaikutteita CISGin sääntelystä ja ovat pitkälti yhdenmukaisia yleissopimuksen kanssa.⁵⁴

7.2 CISGin sovellusalasta yleisesti

CISG-yleissopimuksen ensimmäinen luku määrittelee konvention sovellusalan. CISG 1(1) perusteella voidaan sanoa yleisesti, että konventiota sovelletaan kansainvälistä tavarankauppaa koskeviin sopimuksiin. Tarkemmin CISG 1 artiklan voidaan ajatella jakautuvan maantieteelliseen sekä aineellisen sovellusalan kriteereihin. Kummankin sovellusalan kriteerin tulisi täytyä, jotta sopimukseen voidaan konventiota soveltaa.

7.3 CISGin maantieteellinen sovellusala

Maantieteellisellä sovellusalalla tarkoitetaan CISG 1(1) mukaan konvention soveltamisalan määrittämistä sopimusosapuolten liikepaikkojen perusteella. CISG 10(a) mukaisesti, mikäli sopimusosapuolella on useita liikepaikkoja, tarkoitetaan liikepaikalla sitä, jolla on läheisin liittymä sopimukseen.

Maantieteellinen kriteeri voi täytyä CISG 1(1) artiklan mukaan, joko molempien sopimusosapuolten liikepaikkojen sijaitessa sopimusvaltioissa tai vain toisen osapuolen liikepaikan sijai-

⁵¹ Liukkunen 2012, s. 114.

⁵² Institute of International Commercial Law 2024.

⁵³ Liukkunen 2012, s. 116.

⁵⁴ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 23.

nessa sopimusvaltiosta. Ensin mainitussa tilanteessa on CISG 1(1a) mukainen ja konventio tulee kansainväliseen tavaran kauppasopimukseen sovellettavaksi, mikäli sopimusosapuolten liikepaikat ovat eri valtioissa ja valtiot ovat CISG-sopimusvaltiota. Jälkimmäisessä tilanteessa konventio tulee CISG 1(1b) mukaan sovellettavaksi sopimukseen, jossa vain toisen sopimusosapuolen liikepaikan on CISG-sopimusvaltiossa. Tämä edellyttää sitä, että kauppasopimukseen sovelletaan kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen mukaan kyseisen sopimusvaltion lakia ja tämän lain mukaan CISG tulee sovellettavaksi.

Vain CISG 1(1b) edellyttää nimenomaisesti, että CISG-sopimusvaltion kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjen mukaisesti on valittava kansallinen laki, jota sopimukseen sovelletaan. Lainvalinta on kuitenkin suoritettava myös CISG 1(1a) mukaisessa tilanteessa, jossa molempien sopimusosapuolien liikepaikat ovat CISG-sopimusvaltioissa.⁵⁵ Tämä on osakseen olennaista siksi, että sopimusvaltiot ovat voineet tehdä.⁵⁶ On tiedettävä, mitkä varaumat tulevat sopimukseen sovellettaviksi. Valittu kansallinen lainsäädäntö täydentää myös CISG 7(2) mukaisesti niitä kohtia, joita CISG ei sääntele. Sama kansallinen lainsäädäntö määrittelee, onko CISG-sääntelystä sopimuksella poikkeava ehto pätevä vai ei.⁵⁷ Suomen kansallisessa lainsäädännössä tavaran kauppasopimuksia sääntelevät KauppaL sekä OikTL.

CISG 1(2) artiklassa säädetään seuraavanlainen tarkennus maantieteellisen kriteerin täyttämiseen:

Se, että sopijapuolilla on liikepaikat eri valtioissa, tulee jättää ottamatta huomioon, jos asia ei ilmene joko sopimuksesta tai sopijapuolten aikaisemmista liikeyhteyksistä tai heidän antamistaan tiedoista sopimusta tehdessä.

Tämä huomio tulee erityisesti esiin ”as agent only” -kauppasopimuksissa.⁵⁸ Tämä tarkoittaa, että varsinaisen sopimusosapuolen, joka tässä toimii päämiehenä, identiteetti ei välttämättä tule esiin agentin tehdessä kauppasopimusta.

7.4 CISGin aineellinen sovellusala

CISG 1 artiklan mukaan aineellisen sovellusalan kriteeristö täyttyy, kun kauppaa käydään tavaraa. Tavaraa ei konventiossa määritellä tarkemmin. Samalla se vastaa useaa eri kansallisten

⁵⁵ Klami – Kuisma 2000, s. 124.

⁵⁶ Klami – Kuisma 2000, s. 124.

⁵⁷ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 42.

⁵⁸ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 36.

lainsäädäntöjen käsitystä tavarasta, jostakin irtaimesta, jota voidaan siirtää paikasta toiseen.⁵⁹ Koska CISGin tarkoitus on CISG 7(1) mukaisesti harmonisoida kansainvälistä tavarankaupankäytännön sääntelyä muistuttamatta termistöltään suoraan yhtäkään kansallista sääntelyä, on tähän olennaista tehdä rajauksia. Näitä rajauksia sisältää CISG 2 artikla, jonka mukaan CISG-konventio ei tule sovellettavaksi:

- a) henkilökohtaiseen taikka perheen tai kotitalouden käyttöön ostetun tavarankaupankäytännön, paitsi jos myyjä ei sopimusta tehtäessä tai sitä ennen tiennyt eikä hänen olisi pitänyt tietää, että tavara ostettiin tällaiseen käyttöön;*
- b) huutokauppaan;*
- c) pakkohuutokauppaan tai muuten lain nojalla tapahtuvaan kauppaan;*
- d) osakkeiden, arvopaperien, juoksevien sitoumusten tai rahan kauppaan;*
- e) laivojen, alusten, ilmatyynyalusten tai ilma-alusten kauppaan;*
- f) sähkönkäytännön kauppaan.*

CISG 2 artikla antaa tilaa tulkita, että konventio tulee sovellettavaksi kaikkeen muuhun tavarankauppaan. Tulkinta on hyvin laaja ja jättää edelleen avoimeksi tarkemman tavarankäytännön määrittelyn.

Olennaista on, että ratkaisussa otetaan CISG 7(1) artiklan mukaisesti huomioon yleissopimuksen kansainvälinen luonne. Tästä voidaan päätellä, että yhden tuomioistuimen ratkaisu on otettava huomioon myös muissa tuomioistuimissa. Käytännössä muiden valtioiden oikeuskäytäntö on kuitenkin jäänyt vähäiselle huomiolle verrattuna esimerkiksi EU-lainsäädännön harmonisointiin.⁶⁰

Lisäksi on olemassa sekasopimuksia eli sopimuksia, joissa sopimusvelvoitteet ovat osittain tavarankäytännön kauppaan ja osittain palvelua.⁶¹ Näitä koskevaa sääntelyä löytyy CISG 3 artiklasta. CISG 3(1) mukaan konventio voi tulla sovellettavaksi sopimukseen, jossa tavarankäytännön myyjä velvollisuuksiin kuuluu tuottaa tai valmistaa tavarankäytännön. Ehtona on, että tilaajan velvollisuuksiin ei kuulu olennaista osaa valmistuskomponenttien tai raaka-aineiden hankkimisesta. Lisäksi CISG 3(2) artiklan mukaan konventio ei tule sovellettavaksi, mikäli toimittajan velvollisuudet koostuvat pääosin palvelusta tai työstä. Tämän artiklan nojalla kauppasopimukseen voi kuulua puhtaasti tavarankäytännön lisäksi valmistamista, eikä se yksinomaan poista CISG-konvention soveltamismahdollisuutta. Huomioitavaa on, että konventiota sovelletaan tavarankäytännön kauppasopimuksiin, eikä sopimuksiin,

⁵⁹ Lookofsky 2012, s. 16

⁶⁰ Lookofsky 2012, s. 16.

⁶¹ Sandvik – Sisula-Tuloakas 2013, s. 40.

jotka ovat enimmäkseen työtä tai palvelua. Samalla esiin nousee kysymys siitä, mikä on olennainen osuus valmistuskomponenteista tai raaka-aineista, ja miten määritellään palvelun tai työn osuus koko sopimuksesta.

CISG Advisory Council on antanut lausunnon sekasopimuksen tulkinnasta.⁶² Sen mukaan ensisijainen väline palvelun tai työn osuuden arviointiin on sen rahallisen arvon osuus koko sopimuksen arvosta. Punnintaa ei CISG Advisory Councilin mukaan kuitenkaan voi jättää tähän, vaan tilanne on huomioitava kokonaisvaltaisesti eli *in casu*. Tämä tarkoittaa sopimuksen sisällöllistä tarkastelua ja punnintaa eri sopimussuoritteiden painojen välillä.

7.5 Muut rajoitukset CISGin sovellusalassa

Rajauksia CISG 1 artiklan määrittelemään sovellusalaan löytyy luvun muista artikloista. CISG 4 artikla sulkee konvention sovellusalasta pois *sopimuksen, sen määräyksen tai tavan pätevyyteen* sekä omistusoikeuden siirtymiseen liittyvät kysymykset. Näihin tulee soveltaa valittua kansallista lainsäädäntöä.⁶³ CISG 5 artikla puolestaan rajaa pois sovellusalasta *myyjän vastuun tavaran aiheuttamasta henkilön kuolemasta tai henkilövahingosta*. Tästä artiklasta voidaan samalla tehdä vastakohtapäätelmä, jonka mukaan CISG tulisi sovellettavaksi kaikkiin muihin tavaran aiheuttamiin vahinkoihin. Vastuu on siis hyvin laajaa verrattuna esimerkiksi KauppaL:iin.⁶⁴

Koska konventio on CISG 6 artiklan mukaisesti tahdonvaltaista sääntelyä, voidaan sopimuksessa sopia, ettei konventiota sovelleta sopimukseen tai sen osaan. Poikkeuksena tähän toimii CISG 12 artiklassa mainitut tilanteet. Sopimusosapuolet voivat myös sopia konvention soveltuvan sopimukseen, vaikka muutoin se ei tulisi sovellettavaksi.⁶⁵ Kaikissa näissä tilanteissa, joissa hyödynnetään CISGin tahdonvaltaista luonnetta, määrittelee valittu kansallinen laki, voiko niin sopia.⁶⁶

Samalla on huomioitava CISG 9 artikla, joka koskee kauppatapaa. CISG 9(1) mukaan sopimusosapuolia sitoo heidän välillensä sovittu *kauppatapa* sekä heidän välillensä muodostunut *käytäntö*. CISG 9(2) perusteella sopimusosapuolten katsotaan tuntevan myös sopimusta koskeva kansainvälinen kauppatapa. Edellytyksenä on, että tapa on yleisesti hyvin tunnettu ja säntillisesti

⁶² CISG Advisory Council 2004

⁶³ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 42.

⁶⁴ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 42.

⁶⁵ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 48.

⁶⁶ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 46.

noudatettu juuri kyseisellä alalla sekä vastaavanlaisten tilanteiden kohdalla. Etusijasäännöt menevät niin, että sopimusosapuolten välille syntynyt käytäntö ohittaa yleisen kansainvälisen kauppataavan.⁶⁷

7.6 Suomen erityispiirteet CISGin sovellusalassa

CISG 94(1) artiklan mukaan sopimusvaltiot, joilla on keskenään hyvin samanlainen lainsäädäntö yleissopimuksen kattamista aiheista, voivat sopia käyttävänsä keskinäisessä tavaran kauppassaan omia lainsäädäntöjään yleissopimuksen sijaan. Pohjoismaiden osalta tilanne on tämä, sillä pohjoismaiset kauppalaat ovat syntyneet yhtenäisessä valmistelussa.⁶⁸ Ratifioinnissa Suomi antoi asetuksella⁶⁹ CISG 94 artiklaan viitaten naapurimaavarauman, jonka mukaan CISG-yleissopimusta ei sovelleta, jos sopimusosapuolten liike- tai kotipaikat ovat Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa tai Islannissa.

⁶⁷ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 49.

⁶⁸ Sandvik – Sisula-Tulokas 2013, s. 21.

⁶⁹ Ulkoministeriön asetus (796/1988).

8 Johtopäätökset

Tilanteessa, jossa suomalainen yritys on tehnyt kansainvälisen kauppasopimuksen tavarasta, herää kysymys siitä, mitä lakia ja mahdollista yleissopimusta kauppasopimukseen sovelletaan. Jos on tehty pätevä prorogaatiosopimus eli sopimus Suomen toimimisesta oikeuspaikkana, muodostuu *lex forin* Suomen lainsäädännöstä. Suomen sääntely mukaan tulee ratkaistavaksi, mikä laki soveltuu kauppasopimukseen eli mikä laki toimii *lex causeana*.

Sääntelyiden välisen hierarkian mukaisesti vastaa lainvalinnasta ensisijaisesti IrtKKL. Siltä osin kuin IrtKKL ei tule sovellettavaksi, eli esimerkiksi rekisteröityjen alusten osalta, ratkaistaan lainvalinta Rooman I -asetuksen mukaan. Jos *lex causeaksi* valikoituu KauppaL, soveltuu kansainväliseen tavaran kauppasopimukseen CISG-konventio sovellusalan puitteissa. Kysymykset, jotka ovat CISG-konvention sovellusalan ulkopuolisia, ratkaistaan Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan eli tässä tapauksessa kaupan osalta KauppaL:n ja mm. pätevyysseikkojen osalta OikTL:n mukaan.

Jotta päästään selvyyteen siitä, mikä sääntely ratkaisee sopimuksesta nousseen aineellisen riitaasian, on lainvalinnasta potentiaalisesti vastaamassa sekä IrtKKL että Rooman I -asetus. Samalla tiedetään, ettei IrtKKL:n taustalla ollut Haagin vuoden 1955 yleissopimus ollut ratifiointien määränsä puolesta menestys. Rooman I -asetus sen sijaan on asetuksena sellaisenaan täydellisesti velvoittava EU-maissa. IrtKKL oikeastaan siis paikkaa sääntelyssä aukkoa, jonka Rooma I -asetus paikkaisi muutoin. Lisäksi Rooma I -asetuksen sovellusala on laajempi kuin IrtKKL:n. Näiden havaintojen valossa on todettava, että IrtKKL:n olemassaolo vain monimutkaistaa lainvalintatilanteita. Lainvalintatilanteet olisivat yksinkertaisempia ja sopimukseen sovellettavan lain määräytyminen ennakoitavampaa, jos IrtKKL kumottaisiin.

Siinä, missä Haagin vuoden 1955 yleissopimus on kansainvälisesti epäonnistunut harmonisointiyritys, on CISG-konventio menestyksekkäs. Konventio on niin laajalti ympäri maailman ratifioitu, että voidaan todella puhua kansainvälisestä kauppalaista. Riippumatta siitä, minkä valtion laki tulee sopimukseen sovellettavaksi, on todennäköistä, että CISG-konventio tulee sopimukseen sovellettavaksi kyseisen maan lainsäädännön perusteella.

Ennakoitavuutta ajatellen kannattavinta Suomalaisen yrityksen kannalta olisi tehdä nimellinen lakiviite KauppaL:iin ja nimellisesti sopia CISG-konvention soveltamisesta. Joissain tilanteissa voi olla mielekästä soveltaa CISG-konventiota vain osittain, mutta silloin tulee huomioida, että

Suomen kansallinen lainsäädäntö määrittelee, onko sellainen sopimusehto pätevä. Jos yritys ei onnistu neuvottelemaan Suomen lakia ja CISG-konventiota sopimukseen sovellettaviksi, on seuraavaksi kannattavin vaihtoehto tehdä lakiviite toisen sopimuskumppanin maahan ja sopia CISG-konvention soveltamisesta kyseisen maan tekemien varaumien mukaisesti. Tämä poikkeaa parhaasta vaihtoehdosta siinä, että sopimuskumppanin liikepaikan kansallinen lainsäädäntö sääntelee CISGin aukkokohtia. Kauppasopimukseen sovellettavat säännökset ovat tämän myötä osittain suomalaiselle vieraan oikeusnormiston piiristä ja sen myötä heikommin ennakoitavissa. Kuten *ex officio* -opista ja OK 17:4 voidaan päätellä, ei lakipykälien tiedostaminen vielä luo ennakoitavuutta. Sen taatakseen tulee tuntea säännösten takana olevat merkitykset ja niiden ympärillä olevaa oikeusnormistoa.

Olennaista on, että lakiviite on pätevä. Suomen lain toimiessa *lex forina*, määrittelee lakiviitteen pätevyyden IrtKKL ja tilanteessa, jossa se ei sovellu määrittelee pätevyyden Rooma I -asetus. IrtKKL ei anna suoraa vastausta lakiviitteen pätevyydelle, vaan se tulee ratkaista sovellettavan lain mukaan. IrtKKL pitää silti lakiviitettä lähtökohtana. Rooma I -asetuksen osalta voidaan todeta, että jos sopimuksessa on nimellinen lakiviite KauppaL:iin ja nimellisesti sovittu CISG-konvention soveltamisesta sen sovellusalalla, on lakiviite asetuksen mukaan pätevä. Suomalaisen yrityksen kannattaa siis tehdä nimellinen lakiviite KauppaL:iin ja nimellisesti sopia CISG-konvention soveltamisesta.

Lähteet

Kirjallisuus

- Aalto, Pekka – Joutsamo, Kari – Kaila, Heidi – Maunu, Antti, *Eurooppaoikeus*. Kauppakamari lakimiesliiton kustannus 2000.
- Annola, Vesa – Saarnilehto, Ari. *Sopimusoikeuden perusteet*. Alma Talent 2018.
- Klami, Hannu Tapani – Kuisma, Eira, *Suomen kansainvälinen yksityisoikeus*. Kauppakaari Lakimiesliiton kustannus 2000.
- Liukkunen, Ulla, *Sopimussuhteita koskeva lainvalinta*. Talentum 2012.
- Liukkunen, Ulla, *Lainvalinta kansainvälisissä työsopimuksissa*. Kauppakaari lakimiesliiton kustannus 2002.
- Lookofsky, Joseph, *Understanding the CISG*. Wolters Kluwer Law & Business 2012.
- Savela, Ari, *Suomen kansainvälinen yhtiöoikeus*, Talentum 2003.
- Sisula-Tulokas, Lena – Sandvik, Björn, *Kansainvälinen kauppalaki*. Lakimiesliiton kustannus 2013.
- Juntunen, Laura, *Kansainväliset sopimukset ja lainvalinta*, Pro gradu -tutkielma, 2012

Virallis- ja puolivirallislähteet

- HE 103/1998. Hallituksen esitys Eduskunnalle Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevaan ensimmäiseen ja toiseen pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi.
- Neuvoston päätös 2001/470/EY, tehty 28 päivänä toukokuuta 2001, siviili- ja kauppaoikeuden alan Euroopan oikeudellisen verkoston perustamisesta.
- Official Journal C 282: Giuliano – Lagarde -report, 31.10.1980.
- KKO 1999:98. Kansainvälinen yksityisoikeus Konkurssi - Takaisinsaanti konkurssipesään Oikeudenkäyntimenettely - Riita-asia, 17.9.1999.
- Ulkoministeriön asetus (796/1988). Asetus kansainvälistä tavaran kauppaa koskevista sopimuksista tehdyn yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta
- Laki Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisestä sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevaan yleissopimukseen sekä sen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistui-

messa koskevaan ensimmäiseen ja toiseen pöytäkirjaan tehdyn yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (398/1999).

Muut lähteet

CISG Advisory Council 24.10.2024: *No.4 Contracts for the Sale of Goods to Be Manufactured or Produced and Mixed Contracts (Article 3 CISG)*.

<[https://cisgac.com/wp-](https://cisgac.com/wp-content/uploads/2023/02/CISG_AC_Opinion_4_English.-5.pdf)

[content/uploads/2023/02/CISG_AC_Opinion_4_English.-5.pdf](https://cisgac.com/wp-content/uploads/2023/02/CISG_AC_Opinion_4_English.-5.pdf)>.

Institute of International Commercial Law 16.4.2024: *CISG: Table of Contracting States*.

<<https://iicl.law.pace.edu/cisg/page/cisg-table-contracting-states>>.